

BAŞKAN PUTİN VE İCRAATLARI "RUSYA'DA ESKİYE DÖNÜŞ" OLARAK KABUL EDİLEBİLİR Mİ?*

Dr. Lee PETERSON**

With the start of new millennium, Russia found itself on a crossroad where critical decisions should be taken about the future of Russia. But it is still a question whether Vladimir Putin is going to be successful in avoiding Russia's chronic internal and external problems. In this article, the author analyzes the future of Russia with the leadership of Vladimir Putin.

Savunma Eski Bakanı William Cohen Ulusal Basın Kulübü'ne yaptığı son konuşmalarından birinde "Rusya'nın Avrupa ile tam bir entegrasyon ve işbirliği, ABD ile daha iyi ilişkiler kurmanın yollarını arayan bir çizgi takip edip etmeyeceğini veya eskiye dönüp güç kullanarak ya da güç kullanma tehdidinde bulunarak dünya üzerinde önemli bir rol arayıp aramayacağını görmemiz gerekmektedir"¹ demişti. Şimdi, Bakan Cohen'in sorusuna uzun ve kısa vadeli olmak üzere iki cevap var gibi görünmektedir. Uzun vadeli cevap, Rusya'nın Avrupa olaylarına tamamen entegre olmuş bir aktör haline gelmek zorunda olacağı ve ABD ile daha iyi ilişkiler geliştireceğidir. Bu güvenin nedeni, bunun Rusya'nın kendi ekonomisini reform etmesinin ve küreselleşme çağında rekabet edebilmesinin tek yolu olmasıdır. Bununla birlikte, kısa vadede Rusya'nın gerçek demokratik reform yoluna mı yoksa geçmişe mi döneceği konusunda bazı sorunlar ortaya çıkacak gibi görünmektedir. Tarih boyunca Rusya ne zaman bir kimlik kriziyle karşılaşırsa sırtını Batı'ya dönmekte ve alternatif bir gelişme yolu ara-

* Bu makale ASAM Ortadoğu Masası Stajyeri Erhan Şener tarafından İngilizce orijinalinden çevrilmiştir.

** International Republican Institute'un Rusya Temsilcisi

¹ William Cohen, *Ulusal Basın Kulübü*, 11 Ocak 2001

Avrasya Dosyası, Rusya Özel, Kış 2001, Cilt: 6, Sayı: 4, s. 16-23.

maktadır. Bu davranışın en yeni örneği Rusya'nın Sanayi Devrimi'ne uyum sağlamaya çalışırken komünizmi seçmesidir. Bugün, Rusya Bilgi Devrimi'nin üstesinden gelmeye çalışırken komünizme geri dönmeyecektir. Fakat geçmişteki eski otoriter rejimin aynı süslerinin çoğunu barındırabilecek yeni bir sistem kabul edebilir.

Bakan Cohen'in sorusunun zamanlamasının Vladimir Putin'in siyasi belirsizlikten Başbakanlığa ve şimdi Rusya Devlet Başkanlığına yükselişle aynı zamana rastlaması tesadüfi değildir. Başkan olarak seçilişinin üzerinden yaklaşık bir yıl geçtiği bu gün bile gerek Rusya'daki gerekse Rusya'nın dışındaki insanlar hala 'Putin nasıl bir Rusya yaratacak?' sorusunu soruyorlar. Her ne kadar Putin'in nasıl bir lider olduğu konusunda dile getirilen bir çok görüş varsa da, şu da bir gerçektir

ki, Başkan tam bir karar verilmesini engellemiştir. Seçilmesinden bu yana attığı bazı adımların incelenmesi hem içeride Rusya devletini güçlendirmek için yapılan hareketler ve hem de dışarıda, uluslararası alanda daha güçlü bir kolumna gelmesi amacıyla kullanılan araçlar, Rusya'nın geçmişin yöntemlerine dönmesi olarak yorumlanabilecek olan genel bir eğilimin geliştiğine işaret etmektedir.

Makalenin geri kalanında Rusya'nın yalnızca Avrupa'ya değil tüm dünyaya tam entegrasyonu için atılması gereken adımların ve bu adımların neden atılması gerektiğinin bir analizi yapılmaktadır.

2000 Mart'ında seçilmesinden bu yana Başkan Putin ve yönetimi selefine oranla dış politikada çok daha çatışmacı bir pozisyon aldı. Her ne kadar Vladimir Putin Almanya, İtalya ve İngiltere gibi Batı ülkelerini ziyaret edip G-8 gibi uluslararası toplantılara katılsa da, Rusya Başkanı NATO'nun genişlemesi gibi olayları da açıkça kınamıştı. Ayrıca, Başkan Putin ziyarette bulunmak suretiyle Sovyetler Birliği'nin K. Kore ve Küba gibi eski müttefikleri ile de ilişkileri yeniden yapılandırma girişiminde bulundu. Kremlin yetkilileri de İran ve Irak'ı da daha yakın ilişkiler kurmak amacıyla ziyaret ettiler. Geçen yaz Putin'in Çin'i ziyaretinin ardından iki ülke stratejik işbirliği anlaşması imzalamasının eşliğine geldi. Pekin ve Moskova'nın ilişkileri geliştirme isteği iki ülkenin dünya olayları üzerinde Amerikan egemenliği olarak gördükleri ortak görüşü de şekillendirdi. Son olarak Rusya, eski Sovyet cumhuriyetlerinin tekrar Moskova'nın stratejik yörüngesine girmelerini sağlayacak çeşitli adımlar attı. Moskova, Güney Kafkasya'da otoritesi altına girmeye istek-

siz olması nedeniyle Gürcistan'ı doğal gaz kaynaklarından mahrum bırakmak gibi askeri taktiklere döndü. Rus gazetesi *Segodnya* Beyaz Rusya Başbakanı Alexander Lukaşenko'nun yerine geçirilmek üzere eski bir KGB görevlisini bulmak amacıyla bir komite kurulduğunu yazdı.²

Rusya'nın içinde ise Putin'in seçilişinden beri eskiye dönüş olarak nitelendirilebilecek değişiklikler birçok alanda gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki "dikey otorite" olarak adlandırılan olgunun inşasıydı. Bu politikanın izlerine daha Putin başkan olmadan önce Çeçenistan'daki isyancılara karşı askeri saldırılarda rastlanabilir. Vilayet yöneticilerinin, Federasyon Konseyi'ndeki cumhuriyetlerin cumhurbaşkanlarının ve Rusya yasamasının üst kademelerindeki yetkililerin görevlerinden alınmasını sağlayacak kanun Mayıs 2000'de kabul edildi. Ayrıca Putin'in atadığı yönetici generaller altında 7 bölge yaratıldı. Bu değişiklikler Sovyetler Birliği'nin dağılmasından beri süregelen, bölgeler üzerindeki siyasi gücünün çözülmesi sürecini tersine çevirdi ve Kremlin'e artırılmış bir siyasi otorite getirdi. Kremlin'in güçlenen siyasi konumu, yalnızca kanununun federal aktörler olarak bölgesel liderlerin rolünü ortadan kaldırmasının değil, Rusya Başkanı'na yöneticileri görevden alma yetkisi de vermesinin sağladığı üstünlüğün de sonucuydu.

Rusya Başkanı, Rusya üzerinde otoritesini koyma ve dikey otoriteyi oluşturma çalışmalarına siyasi partilerin sayılarını azaltarak devam etti. 10000'den daha az üyesi ve 89 bölgenin en az 45'inde teşkilatı bulunmayan partilerin kapatılmasını öngören yasa Duma'ya Ocak 2001'de geldi. Putin çok sayıda küçük partinin bulunmasının Rusya'nın genç demokrasisinde uzun dönemde bir istikrarı sağlamayı imkansız hale getirdiğini iddia ediyordu. Oysa ki, eleştirmenler bu önlemlerin muhalefeti bastıracağı ve Başkan'ın eline çok daha fazla güç toplayacağından yakınıyorlardı.³ Örneğin bu yasayla bölgelerarası, bölgesel ve yerel partiler eleneceklerdi. Bu, yerel seçimlerde bile sadece ulusal düzeyde onaylanmış partilerin aday gösterebileceği anlamına gelecektir. Bölgesel partiler örneğin Tataristan Cumhuriyetçi Partisi bölgesel ve yerel öz-yönetim seçimlerine bile katılamayacaktır. Sadece iki veya üç parti bu yasadaki şartları sağlayabilecek gibi görünmektedir. Ancak, bu bile bir partinin yaşamını sürdürmesine olanak sağlamamaktadır. Çünkü ihlal edilmesi durumunda bir partinin kapatılmasına neden olabilecek sayısız sınırlama bulunmaktadır.

Başkan Putin'in büyük değişim başlattığı ikinci büyük alan ise medyaydı. Tek ulusal özel televizyon kanalının (NTV) ana kurumu olan Media-Most için Media-Most'un kurucusu ve oligark Vladimir Gusinskiy

² *Sevodnya*, 16 Ocak 2001

³ "Putin proposes pulling plug on small political parties," *Russian Journal* 3/1/2001

ile Kremlin'in emrinde faaliyet gösteren ve devletin mülkiyetindeki doğal gaz şirketi Gazprom arasındaki mücadelenin öyküsü oldukça iyi bilinmektedir. Ayrıca, Kremlin'in %51 devlet mülkiyetinde olan televizyon kanalı ORT'nin kontrolünü de eski Kremlin imtiyazlılarından ve Putin'in iktidara gelmesinin mimarlarından oligark Boris Berezovskiy'nin elinden almaya da çalışmaktadır. Berezovskiy, girdiği yolun totalitarizme götürdüğünü söyleyerek Rusya Başkanı'nı eleştirmeye başlamıştı.⁴ Bu iki televizyon istasyonu Kremlin'in ellerinde sıkıca durduğu sürece, diğerlerinin de Gusinskiy ve Berezovskiy üzerindeki baskının etkilerini anlayıp oto sansür uygulamaya başlamalarıyla Putin yönetimi hakkında ulusal medya kaynaklı bir eleştiri getirilemeyecektir.

Peki başkan Putin'in Batı'ya karşı bir şekilde, daha çatışmacı bir dış politika ve içeride daha otokratik bir siyasete yönelmesinin amacı nedir? Rus yönetimi sıkça pazar ekonomisi geliştirmek istediğinden ve gerekli olan ekonomik reformların uygulanmasının bunun en iyi yolu olduğuna inandığından bahsetmektedir. Dış politika terimleriyle Rusya iki alanda rekabete dayalı avantajından yararlanmak istemektedir. İlk olarak Çin, K.Kore, İran, Irak gibi ülkelerle ilişkileri yeniden kurarak başat silah ihracatçısı konumundan kar elde etmeyi ümit etmektedir. Orta Asya ve Güney Kafkasya'daki eski Sovyet cumhuriyetlerini Moskova'nın siyasi yörüngesi içine çekme çabaları ise, Rusya'nın bu ülkelerdeki büyük petrol ve doğalgaz kaynaklarının çıkarılması ve taşınmasını kontrol etme isteği ile bağlantılıdır.

Rusya'da 'kontrol edilen demokrasi' olarak adlandırılan, basın özgürlüğü gibi sivil özgürlükleri sınırlandıracak olan olgunun başlangıcı, pazar ekonomisi ile demokrasi arasındaki bağları sona erdirmeye girişimidir. Basında Putin'in, bir diktatör olmasına rağmen pazar reformuna izin verebilecek olan Pinochet'yi örnek alması gerektiği tartışmaları da bolca dolaşmaktadır. Ayrıca, Rusya'nın, ancak sıkı siyasi kontrol ile ekonomik özgürlük öngören Çin modelini takip etmesi tartışmaları da büyük yer tutmaktadır.

.....
**Eğer başkan Putin
ekonomik liberalizasyonu
sağlamanın en iyi yolu
olarak daha otoriter bir
başkanlık yönetim yolunu
seçerse, önemli kararlarını
gerçekleştirme imkanına
sahip olsa bile tercih
ettiği yol bir çok soruna
yol açacaktır.**
.....

⁴ "Berezovsky to give up ORT," *Russian Journal*, 12/11/2000

Eğer başkan Putin ekonomik liberalizasyonu sağlamanın en iyi yolu olarak daha otoriter bir başkanlık yönetim yolunu seçerse, önemli kararlarını gerçekleştirme imkanına sahip olsa bile tercih ettiği yol bir çok soruna yol açacaktır. Putin'in Rus halkının büyük desteğine sahip olduğu açıktır; fakat bu desteğin sebebi tam olarak anlaşılammış durumdadır. Genel olarak Putin'in Rusya içinde özellikle Çeçenistan'da düzeni yeniden sağlama yeteneği dolayısıyla seçildiği düşünülmektedir; fakat sahip olduğu desteğin, seçilmesinin ardından ekonomideki sürpriz iyileşmeye bağlı olarak hala devam ettiği daha az anlaşılmıştır. Yani Putin için başarının anahtarı, Rusya'nın 2000'in sonlarına doğru ve 2001'in başlarında sahip olduğu ekonomik dirilişi devam ettirecek güçlü otoriter bir rejimi yeniden kurmaktır. Diğer taraftan eğer ekonomi yakın gelecekte güçlüklerle karşılaşrsa Putin'in yüksek popülaritesi zarar görecektir ve daha etkili kararlar alınması bile daha zor olacaktır. Kendini globalleşen bir dünyada bulan Rusya'nın izleyeceği otoriter bir politikanın her şeye rağmen Rusya'yı pazar ekonomisine taşıyıp taşımayacağı da gerçekten bir soru işaretidir.

Kremlin'in reform planlarının merkezinde Rus toplumunun ekonomik gelişmeyi sağlamak için siyasi sıkıntıları kolayca kabuleneceği varsayımı bulunmaktadır. Ancak, Rusya bir Çin, bir Şili olmadığı gibi, Putin'in akıl hocası Yuriy Andropov'un ekonomik reformlar uygulamaya çalışırken katı bir siyasi kontrol sağlamaya çalıştığı 80'lerin başındaki Rusya da değildir. Her ne kadar gelişen kaos içinde genelde gözden kaçırılrsa da, Rusya, halihazırdaki problemleri Avrupa'nın 70'ler ve 80'lerde çekmiş olduğu küreselleşme, bilgi devrimi, post-modernite, Reagan Devrimi, Thatcher Devrimi veya kadife devrim olarak adlandırılan sorunları yaşamakta olan *post-endüstriyel* bir devlettir. Rus toplumu son 20 yıl içinde oldukça harap oldu, ancak bunun sebebi bir çok Rus'un düşündüğü gibi küreselleşme ve demokrasiyi bağrına basması değil, küresel olaylara tam entegre olmasını sağlayacak gerekli kararları verebilecek yeteneğe sahip olmamasıdır. Şu anda Rusya reformu kafasına koymuş, ancak muhtemelen yanlış yolda ilerleyen bir Başkan'a sahiptir.

1970'lerin sonundan itibaren tüm dünyadaki toplumlar birbirlerini etkileme, refah yaratma ve yönetilme şekilleri konusunda bir değişim geçirdiler. Ancak, devrimciler tarafından göz ardı edilen bu nokta II. Dünya Savaşı'ndan beri siyasi düşüncüyü yönlendiren, yani ekonomiyi hükümetin kontrol etmesi ve gelirin eşit bir biçimde yeniden dağıtım yoluyla toplumun daha müreffeh olacağını düşünen toplum mühendisliği ve refah devleti mantalitesiydi. Toplum mühendislerinin ekonomik gerilemeyi takip eden kısa dönemli ekonomik gelişmeler hariç her şeye izin vermelerinin başarısızlığa uğraması dolayısıyla, devrimciler özel

girişim ve piyasaya ümitlerini bağladılar. Refahı sağlayabilmek için hem hükümetin hem de şirketlerin, insanlarla ticaret yaparken sorumluluk ve şeffaflık gibi şeyler isteyen yeni ekonomik ve siyasi gerçekliğe adapte olma gerekliliği açığa çıktı.

Bu yeni gerçeklikler altında refah yaratmanın etkenleri arasında en önemlisi özel yatırımların rolüydü ve dolayısıyla bu yatırımı çekebilmek ülkenin ekonomisi için hayati bir konumdaydı. Pinochet tarzı rejim savunucuları tarafından Rusya'da ileri sürülen argümana göre, siyasi bir istikrar yaratmak ekonomik gelişmelerin gerçekleşebilmesine imkan sağlayacaktı. Bu tip bir istikrar ihtimali Rusya'daki uluslararası iş toplumunun heyecandan başını döndürdü! Bununla birlikte Şili'nin Moskova Büyükelçisi'nin bir Moskova gazetesinde yazdığı gibi "Batı deneyimleri göstermiştir ki siyasi özgürlük ve serbest pazar kaçınılmaz olarak aynı anda yürümelidir. Birincisi olmadan ikincisi çok zor ortaya çıkar; ikincisi olmadan ilki mutlaka zayıf olur."⁵ Uluslararası küresel pazarda ekonominizin yatırım yapmak için güvenli olduğuna dair bir güven yaratmanın tek bir yolu vardır: istikrarlı bir hükümet, kanun hakimiyeti, sorumlu ve şeffaf kurumlar oluşturabilmek. BM geliştirme programı yöneticisi Mark Malloch Brown'ın söylediği gibi "herkes her zaman inanılmaz derecede önemli olan ve resmi gelgitlerden bile daha hayatiyet arzeden yabancı özel yatırım hakkında konuşur. Ancak gelişmekte olan ülkelerdeki yerel sermaye yapısı, yani yurtiçi tasarruflar daha da önemlidir."⁶ Rusya'nın geçen birkaç yılda şahit olduğu sermaye kaçağı, Putin'in seçilişinden beri ortadan kalkmamıştır. Bu da, Rus halkının devletine güveni olmadığını göstermektedir.

Sivil hakları kısıtlamak yoluyla Rusya'nın uluslararası güven kazanacağı fikri, oldukça soru işareti içeren, herşeyden önce Rus halkının güvenini kazanması gereken bir öneridir. Otoriter bir rejim bu gibi bir güveni kazanmakta zorluklar yaşayacaktır. Eğer yurtiçinde yatırım veya tasarruf bulunmuyorsa, uluslararası yatırımlar 1998 yılı öncesindeki Rusya'da olduğu gibi hala gelmeye devam edebilir; ancak, dünya borsalarındaki son yükseliş ve çöküşler göstermiştir ki, istikrarsızlığın veya büyük bir değişikliğin en küçük bir işareti hisselerin dünya genelinde aniden düşüşüne yol açmaktadır. Örneğin; bir Rus hükümeti siyasi rakiplerini yasaklama sorumluluğunu üstüne alırsa, bu olay Rusya'daki yatırım ortamına zarar verici bir etki yapabilir ve Rusya'da yatırımı olan herhangi bir uluslararası şirketin hissesinin fiyatı üzerinde taban baskısına yol açabilir.

⁵ Fernandez, S., 'Mailbox:Aven Falls Prey to Philosophic Contradicion', *Moscow Times* 8/4/2000

⁶ Mark Malloch Brown, 'Money makes the world go 'round -- more than ever,' United Nations Development Program website.

Yukarıda değinildiği gibi; bir ülkenin önemli ekonomik özelliklerinden biri de sorumluluktur. Son yirmi yılda bir çok otokratik rejime yıkım getiren global bir dünyada ekonominin başarıya ulaşabilmesi için gerekli olan şey kesinlikle sorumluluğa duyulan ihtiyaçtır. Tamamlanmaktan uzak olsa da, Başkan Boris Yeltsin'den kalan en önemli miraslardan biri demokratik reformlar ve 'demokratik varsayım' olarak adlandırılan gelişmeydi. Bu varsayım, Rusların siyasi liderlerini rekabetçi bir seçimden sonra seçmeleri gerektiğidir. Rus seçmenlerinde, varlığını sürdürebilecek adaylarla rekabetçi bir seçim talep eden gittikçe artan bir kültür birikimi vardır. Bu, son seçimlerde, Kremlin'in Putin'in karşısına ciddi bir muhalefet çıkmamasını sağlamak için elinden gelen herşeyi yapmasıyla kanıtlandı. Başkanlık seçimlerinden sekiz ay önceki anketlerde kişisel olarak yüzde 22 ve yüzde 9 oy alan iki önemli aday Başbakan Yevgeniy Primakov ile Moskova Belediye Başkanı Yuriy Lujkov, Kremlin medyasının her ikisine de karşı başlattığı boğma hareketi sonrası hiçbiri yarışa devam etmedi. Fakat, herşeye rağmen, Rus seçmenler % 68,7 katılım oranıyla güçlü bir gösteri yaptılar ve şaşırtıcı bir şekilde daha önce yenilgiye uğrayan ve güçlü bir Putin karşıtı oy olarak görülen komünist aday Gennedi Zyuganov'a %30 oranında oy verdiler.

Başkan Putin kendi meşruiyetini sağlayabilmek için rekabetin olduğu bir seçimle Rus seçmenler ile 3 yıl içinde neredeyse yüzleşmek zorunda kalacaktır. Ancak, Rusya'nın ihtiyacı olan şey, Boris Yeltsin tarafından başlatılan demokratik reformlardan ayrılmak değil, daha sorumlu bir hükümete sahip olma yolunda ilerlemektir. Tüm dünyada milletler kendi hükümetlerini, halka karşı güveni sağlayabilmek adına, daha sorumlu hale getirmek için çeşitli yollarla mücadele etmektedirler. Rusya'da, Putin reformlarına devam ettikçe, sistem daha az sorumlu hale geliyor. Bu, globalleşen dünyada rekabet edebilecek bir piyasa inşa etmeye çalışan Rusya'ya sadece zarar verebilir.

Son olarak yeni modern ekonomideki şeffaflık ihtiyacı da hükümetin geliştirmek zorunda olduğu temel bir boyuttur. Batı'da toplumdaki yolsuzlukların kökünü kazımakta hayati öneme haiz olan faktörün, tamamen bağımsız ve özgür medya olduğu kanıtlanmıştır. Her ne kadar Başkan Putin yolsuzlukla mücadele etmek istediğini iddia etse de, medyanın özgürlüklerini kısıtlama konusunda oldukça etkin durumdadır. Ancak, Kremlin medyayı evcilleştirme konusunda beklediğinden çok daha fazla zorlukla karşılaşmıştır. Bu ilk olarak, önce kaybolan, ardından Çeçen isyancılarla bir takasın parçası olduğu iddia edilen ve Rus hapishanelerinde tekrar bulunan Radio Liberty gazetecisi Andrey Babitski'nin kontrol altına alma çabasında kanıtlandı. Kremlin, Kursk denizaltısının batma olayında ve kurtarma çalışmalarında da basını

kontrol altına almakta zorlandı. Otoriteler olayı kapatmaya veya olayla ilgili yanlış bilgi vermeye çalıştıkça, daha da ahmak, beceriksiz ve dikkatsiz göründüler. Söze gerek bırakmayacak bir şekilde idarenin Kursk olayındaki yönetimi kamuoyu ile ilişkiler açısından felaketti. Şimdi daha yakınlarda olumsuz medya haberleri ve kamuoyu yoluyla Başkan, Petrol ve Enerji Bakanı Aleksander Gavrin'i ve Primorye Valisi Yevgeniy Nazdratenko'yu kovmaya zorlandı. Bu olaylar gösterdi ki, Rus basını tamamıyla Kremlin'in kontrolü altında değildir ve yukarıda sayıldığı gibi, her olayda basın daha cesaretli ve oto sansür uygulamaya daha az istekli bir hale gelmiştir. Bu durum, hükümetin, özellikle uydu televizyon ve internet ile telekomünikasyon vasıtalarına ulaşım arttığı sürece, yurtiçi medyayı kontrol girişimlerinin beyhude olduğunu gösterdi. Kremlin'in yolsuzluk ile mücadelede ciddi olduğu düşünüldüğünde de, basın üzerindeki kısıtlamalar beyhudeydi. Çözüm KGB'nin yeniden ortaya çıkarılması değil, bağımsız medyayı sınırlamak yerine bağımsız bir medyanın desteklenmesidir.

Rusya Başkanı Vladimir Putin ülkesini bir kavşakta bulmuştur. Bununla birlikte, çoğu kavşağın tersine, her iki yol da, sonuçta Rusya'yı AB ile işbirliği ve tam entegrasyon ve ABD ile daha iyi ilişkiler aradığı noktaya götürecektir. Asıl soru, Rusya'nın gerçek demokrasi ve piyasa ekonomisi kurmak için hangi yolu seçeceği. Kısa vadede, Boris Yeltsin tarafından başlatılan demokratik reformları sona erdirmeye isteği oldukça güçlü olabilir. Bununla birlikte, zamanı geri çevirme ve hatta yeni tarz bir otokratik bir rejim yaratma denemeleri de, daha önce Sovyetler Birliği'nin yıkılmasına birinci dereceden etki eden problemi çözmeyecektir. Sadece Rusya'ya değil tüm dünyaya devrimci değişiklikleri getiren bu güçler var olmaya devam etmektedir ve bugün bunlar on yıl önce olduklarından bile daha güçlülerdir. Başkan Putin bu güçlerle mücadele edebilir, ancak bu Rusya'da çok daha istikrarsız bir duruma yol açabilir.